

TAŞERONLAŞMAYA İLİŞKİN YARGI KARARLARI KARŞISINDA İDARENİN KAYITSIZLIĞI SORUNU ÜZERİNE HUKUK DEVLETİ ANLAYIŞI BAĞLAMINDA BİR İNCELEME

Servet Gün¹

ÖZET

Günümüz modern devletlerinin birçoğunun anayasasında temel bir ilke olarak yer alan “hukuk devleti” tasarımı, mutlak monarşilerin zorba yönetimini dizginlemek üzere tarihsel olarak siyasal planda gelişen bir anlayışa yaslanmaktadır. Yarım asrı aşkın bir süredir Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda anayasal düzenin temel niteliği olarak formüle edilmiş olan “hukuk devleti” anlayışı, “hukuk güvenliği”, “idarenin işlemlerinin yargı denetimine tabi olması” gibi unsurlarla içeriklenmiş bir ilkeler bütünüdür.

Birçok Anayasa Mahkemesi kararında titizlikle betimlenmiş olan “hukuk devleti” anlayışını değersizleştiren etkenlerden biri olarak “idarenin yargı kararlarını işlevsizleştirerek onlara uymaması”, bu çalışmanın temel sorunsalı olarak görülmüştür. Üç yıl önce başlayan ve binlerce taşeron işçisini ilgilendiren, artık kesinleşmiş olan yargı kararları karşısında idarenin kayıtsız kalması, “hukuk devleti” anlayışı ekseninde ele alınmış; odak grup görüşmesi yöntemiyle yapılan bir alan çalışmasıyla desteklenerek analiz edilmiştir.

Hukuk devleti anlayışının iç tutarlılığını da bir bakıma sorgulamış olan bu çalışma, yargı kararlarına idarenin uymaması durumunda müracaat edilebilecek hukuki olanakların neler olabileceğini de göstermeye çalışmıştır.

Anahtar kelimeler: Hukuk Devleti, Hukuk Güvenliği, Taşeron, Yargı Kararları, İdare.

¹ Yrd. Doç. Dr., Tunceli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, servet62@gmail.com

AN EXAMINATION ON ADMINISTRATION'S DISREGARD OF COURT DECISIONS REGARDING SUBCONTRACTING IN THE CONTEXT OF RULE OF LAW PERCEPTION

Servet Gün

ABSTRACT

The imagination of "the rule of law" which is included in most of the modern state's constitutions is based on the idea which has been formed historically on the political ground to curb the tyranny of absolute monarchy. For more than a half century, "rule of law" perception which has been formulated in the Constitution of Turkey a fundamental feature of constitutional system is a set of principles including "law security" and judicial review for auditing of administrative activities.

Although rule of law perception has been highlighted meticulously in many decisions by the Supreme Court, administration disregards the court decisions and does not obey them. This issue which is just one of the factors disregarding rule of law is the main research question of this study. This study specifically examines administration's disregard the court decisions dating back three years and regarding thousands of subcontracting workers from the role of law perspective, and presents an analysis of the findings gathered in a fieldwork by employing focus group interviews.

The study critically evaluates rule of law approach's own consistency and tries to show judicial ways which can be used against administration's disregard.

Keywords: Rule of Law, Law Security, Subcontractor, Court Decisions, Administration.

Yargı Kararları Karşısında İdarenin Kayıtsızlığı Sorunu Üzerine

Ebu Ali ayağa kalktı. Hürmetli Dailer! Kendisine atfedilen cürümden dolayı oybirliği ile sanığın suçlu olduğuna karar verdiniz. Hüseyin, Hasan'ın oğlu ve Sabbah'ın torunu, ölüme mahkum edilmiştir: Önce kanunun emrettiği gibi eli kesilecek, sonra da boynunu vurulacaktır. Hüküm, kararın Büyük Önder tarafından tasdik edilmesiyle beraber uygulamaya konulacaktır (...) Hasan Sabbah onları soğuk kanlılıkla dinledi. Fakat Buzruk Ümid af talebinden bahsedince buz gibi bir sesle isteklerini geri çevirdi. **Bu kanunu ben yaptım ve onu ilk ihlal eden de ben olmak istemiyorum** (...) Eğer **Hüseyin'i affedecek olursam müminler şöyle diyeceklerdir: 'Bakın hele! Kanunlar bizim için. Oğlu için değil'** (...) Abdülmelik'in elindeki hükmü aldı, dikkatle okudu ve kalemini mürekkebe batırarak, kararlı bir tavırla altını imzaladı (...) Orada burada fısıltılar işitiliyordu: "Gerçekten! Dünyada hala adalet varmış demek ki" (Bartol, 2009: 481-482-483), (abç).

GİRİŞ

Hukuk yazını 'yargı kararları karşısında idarenin kayıtsızlığı' meselesini genel olarak *hukuk devleti idesi* bağlamında sorunsallaştırmaktadır. Hukuk devleti düşüncesi ekseninde yapılan analizlerin ve tanımların olgunlaştığı temel nokta ise devlet yönetiminin hukuk kurallarına bağlı olması, yönetilenlere hukuk güvenliği sağlamasıdır. Diğer bir deyişle, devlet, sadece hukuk kuralları ihdas eden değil; aynı zamanda koymuş olduğu kurallara da uyan, uymak zorunda olan ve kendisini hukuk kurallarıyla bağlı kılan bir teşkilatlanmadır.

Üzerinde ortaklaşılan hukuk devleti tanımı, asıl olarak pratiğin gözleminde ziyade liberal teorik bir açıklamaya yaslanmaktadır. Zira aşağıda daha geniş bir çerçevede ortaya konulacak olan hukuk devleti, liberal teori açısından bir idealdir, denilebilir. Ne var ki, liberal teori açısından idealleştirilen hukuk devletinin, daha basit formlarda ilk devletli toplumlarda ortaya çıktığı da söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında devlet ile hukuk veya kurallar arasında zorunlu bir ilişki olduğu görülmektedir.

Yukarıda yapılan alıntı, bugünkü İran topraklarında 1090'lı yıllarda kurulmak istenen bir devlet hayalinin hikâyesini anlatan Wladimir Bartol'un *Alamut* adlı romanından aktarılmıştır. Hikâyeye göre, kurallara uymadığı

gerekçesiyle tek oğlunu da öldürten Hasan Sabbah, bu hazin olayın ardından etrafındakilere ‘koyduğumuz kurallara uymadığımızda meşruiyetimizi yitiririz’ mesajını vermiştir.

Hasan Sabbah’ın neredeyse bin yıl öncesine dayanan hikâyesinde devletin meşruiyeti, bir bakıma kurallar ile devletin özdeşliğine işaret etmektedir. Keza pre-modern devletlerde kurallar ile devletin meşruiyeti arasında sıkı bir ilişki olduğu birçok hukuk felsefecisi ve düşünür tarafından da anlaşılmaktadır (Ağaoğulları ve Köker, 2000). Dolayısıyla Hasan Sabbah’ın hikâyesinden geriye kalan anekdottan bakıldığında ‘devletin kendi koyduğu kurallara uymaması meşruiyet sorunu yaratır’ gibi bir çıkarım yapılabilir ve devlet olmanın gereği olarak Devlet, kendi yaptığı düzenlemelere ve kendi yargı kararlarına uymak zorundadır.

Bu çalışma, her ne kadar ilk bakışta hukuk devleti ideali üzerine inşa edilecek teorik bir yazı izlenimi verse de; başlıktan da anlaşılacağı gibi yazı, asıl olarak taşeronlaşma konusunda yargı kararları ve yargının verdiği kararlara idarenin uymaması sorunu üzerine temellenecektir. Yargı kararlarına idarenin uymaması ya da kayıtsız kalması meselesi, Türkiye Cumhuriyeti devletinin de temel niteliklerinden biri olarak 1982 Anayasası’nda yer alan “hukuk devleti ilkesi” bağlamında sorunsallaştırılacaktır. Burada sorunsallaştırılacak olan kararlar, “genel olarak yargı kararları”ndan ziyade; çalışma yaşamının önemli sorun alanlarından biri olan asıl işveren-alt işveren (aracı-taşeron) ilişkisinden kaynaklanan hukuki bir uyuşmazlığın yargıya taşınması sonucuna özgülünen ve binlerce taşeron işçisini ilgilendiren yargı kararlarıdır.

Bu bağlamda, çeşitli illerde Karayolları Genel Müdürlüğü’nde taşeron firmalara bağlı olarak çalıştırılan 8761 işçiyi doğrudan ilgilendiren yargı kararları ve idarenin yargı kararlarına uymaması, yukarıdaki teorik çerçeveye yaslanılarak ve Tunceli’de yapılan bir alan çalışmasıyla desteklenerek aktarılacaktır. Kuşkusuz bu çerçevede bir yaklaşım, bir bakıma hukuk teorisi ile pratiği arasındaki mesafeye de bir parça ışık tutacaktır.

Modern anlamda hukuk devleti kavramsallaştırması liberal kuramın bir ürünü olduğu üzere (Huber, 1970; Sancar, 1996; Özcan, 2006), kavram çerçevesinde aşağıda yapılacak inceleme ve sorgulama, kuramın kendi kavram seti ve mantık dizgesi içerisinde kalınarak geliştirilecektir. Dolayısıyla hukuk devleti kavramsallaştırması ve uygulamalarına yönelik liberal kuram dışı yaklaşımlara ve eleştirilere bu çerçevede yer verilmeyecektir.

1.HUKUK DEVLETİNİN ANLAMI

Tarihsel süreç içerisinde farklı anlamlar yüklenmiş olan² (Çağlar, 1998: 11) hukuk devleti kavramını açıklamanın zorluğundan olsa gerek genel olarak kavram; hukuk güvenliği (Raz, 2002), hukukun üstünlüğü (Aliefendioğlu, 2001), şekli-maddi adalet (Rawls, 1994), hakkaniyet (Huber, 1970), yargının bağımsızlığı, idarenin yargı denetimine tabi olması, hâkimlerin bağımsızlığı ve teminatı (Gözler, 2011) gibi, alt kavramlar ve ilkeler bütünü şeklinde ele alınmaktadır.

Kavramın geçmişinin çok fazla gerilere gitmediğini³ ve ilk defa XIX. yüzyılda mutlak monarşisinin kuvvete dayanan Devletine karşı burjuvazinin mücadelesinden doğduğunu ileri süren Huber (1970), XIX. yüzyıl hukuk devleti kavramına içkin devlet ve hukuk ilişkisinin taşıdığı özgürlükçü ve ilerici anlayışı, XVIII. yüzyılın mutlak, zorba ve bürokratik devlet anlayışına kendisini zorla kabul ettirmesi olarak okumaktadır. Mutlak monarşi ile burjuvazinin mücadelesinde zorba devletin yerine hukuk devletinin ikame edilmesi, “tanrısal bir toplum yerine insan eseri yasalarla yönetilen bir toplum” inşası olarak değerlendirilmekte; keza bu dönemde hukuk devletinin anayasal bir ilke olarak yaygınlaşması, burjuvazinin siyasal taleplerinin ve kurumlarının meşrulaşması olarak görülmektedir (Özcan, 2006: 124).

John Locke’un görüşlerinden yola çıkan Özcan (2006: 125), insan eseri olan hukukun meşruluk temelini temin eden “yaşam, özgürlük ve mülkiyet” olarak belirlenen üç doğal hakkın korunmasının hukuk devleti ilkesinin temelini oluşturduğunu tespit etmektedir. Görüldüğü gibi, hukuk devleti tasarımı, hukukun kendisi için gerekli olmanın yanı sıra, siyasal meşruluğu hukuk ölçütüne bağlamanın da gereği olarak gerçekleşmiştir. Hukuk devleti ilkesinin temelini oluşturan “hakların korunması” prensibi, toplumsal meşruluğu inşa etme yüksek idealinin yanı sıra hukuk güvenliği sağlamayı da hedeflediğinden devletin her türlü yönetsel işlemini yasalara bağlı hale getirmektedir.

² Çağlar (1998), Hukuk Devleti’nin yüklediği anlamların serüvenini hukuk-politika ilişkisi üzerinden izlemektedir. Yazara göre, *kanunilik* terimiyle başlayan anlamlandırma süreci *insan hakları ideolojisi* anlamının yüklenilmesine kadar geniş bir eksende sürmektedir.

³ Adaletin ne’liğini sorunsallaştıran Sokrates’i izleyen Platon ve Aristoteles’in kişi ve devlet ilişkileri bağlamında vatandaş hakkı açısından adalet kavramı üzerinde durmaları ve eserlerinde “devletin hukukla veya kendi yaptığı yasalarla bağlı olması” sorununu işlemeleri, hukuk devleti kavramı üzerine yapılan ilk tartışmaların Antik Yunan’a kadar geriye gittiği yorumlarına neden olmaktadır (Aliefendioğlu, 2001: 35).

Monarşinin zorba devletini sınırlama hedefi ile yola çıkan hukuk devleti anlayışı, kendi geleceğini güvence altına alabilmek için modern devletlerin anayasalarında ve uluslararası belgelerde yerini almıştır. Zira 1787 ABD Anayasası'nda yer alan "temel haklar katalogu" ile 1789 tarihli Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nde yer alan "baskıya karşı direnme hakkı", hukuk devleti ilkesinden türetilen haklara dayanmaktadır (Aliefendioğlu, 2001: 36).

Türkiye'de hukuk devleti tasarımı ile ilgili anayasal düzeydeki ilk gelişmelerin esas olarak 1961 Anayasası'yla başladığı kabul edilmektedir. Hukuk devleti anlayışıyla ilgili prosedürel gelişmeyi 1961 ile 1982 Anayasaları ve Anayasa Mahkemesi kararları üzerinden izlemek mümkündür.

1.1. 1961 ve 1982 Anayasalarında Hukuk Devleti

1961 Anayasası, "insan haklarına dayalı demokratik hukuk devleti" özelliğini cumhuriyetin ve devletin temel nitelikleri arasında saymış; anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesiyle birlikte, yasaların anayasaya uygunluğunu sağlama işini Anayasa Mahkemesine; idarenin tüm işlem ve eylemlerinin denetimi işini ise yargıya vermiştir. 1982 Anayasası ise, başlangıç metninde belirtilen temel ilkelere dayanan "demokratik hukuk devleti"ni cumhuriyetin temel nitelikleri arasında saymış, anayasanın üstünlüğüne ve bağlayıcılığına yer vermiştir. İkinci maddesinde cumhuriyetin temel niteliklerinden birinin "hukuk devleti olduğunu vurgulayan; ancak bu niteliğin tanımına ilişkin bir açıklama getirmeyen 1982 Anayasası'nın, bu özelliği ile çelişen birçok kuralı da içerdiği vurgulanmaktadır (Aliefendioğlu, 2001: 38-39).

Hiyerarşik olarak en üstün norm şeklinde formüle edilen anayasalar, bu özellikleri dolayısıyla genel olarak soyutturlar ve içkin olan ilkelerin açıklamaları kanunlara ya da mahkeme kararlarına bırakılmaktadır. Gerçekten de, her iki anayasada yer bulmuş olan "hukuk devleti" ilkesinin ne anlama geldiği veya açıklaması yüksek yargı yerlerince farklı dönemlerde ve farklı vesilelerce yapılmıştır.

1.2. Anayasa Mahkemesi Kararlarında Hukuk Devleti

Çağdaş devlet olabilmenin ve hukukun üstünlüğünü hayata geçirebilmenin yolunu hukuk devleti olmaya bağlayan Anayasa Mahkemesi, hukuk devleti tanımına birçok kararında açıklık getirmeye çalışmıştır. 1963 tarihli bir kararında hukuk devletini "İnsan haklarına saygı gösteren, bu hakları koru-

yucu adil bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmeye kendini zorunlu sayan, bütün faaliyetlerinde hukuka ve anayasaya uyan bir devlet olmak gerekir” şeklinde açıklamıştır (AYMK, 1992: 429). Bir diğer kararında, “hukuk devleti olmak, yönetilenlere hukuk güvencesi sağlamaktır”, demiştir (AYMK, 1996, 56).

Anayasa Mahkemesi, farklı unsurlarına referansla açıklık getirdiği bir diğer kararında hukuk devletini, “anayasaya ve hukuk kurallarına bağlılığa özen gösteren, tüm işlem ve eylemleri yargının denetimine açık bulunan ve yasaların üstünde Anayasa ile yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri bulunduğu bilincinde olan devlettir”, şeklinde tanımlamıştır (AYMK, 1996, 242).

“Hukuk devletinde kanunlar ve kurallar insan içindir. İnsanların temel hak ve özgürlüklerini sınırlayan düzenlemeler mutlaka toplumun ve bireylerin yararına uygun olarak belli bir amaca hizmet etmeli ve dayanmalıdır” (AYMK, 2011: 36), diyen Anayasa Mahkemesi, bir başka kararında hukuk devletini, “insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa’ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlet” (AYMK, 2011: 29) olarak açıklamıştır.

Anayasa Mahkemesi, yakın tarihli bir diğer kararında, hukuk devleti ilkesine “hukuk güvenliği” bağlamında açıklık getirmiştir. Buna göre, “hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (...) Kişilere hukuk güvenliğinin sağlanması hukuk devletinin ön koşullarındandır” (AYMK, 2011: 50).

Anayasa Mahkemesi kararlarının yer aldığı *Kararlar Dergisi*’nin 2011 tarihli yayınlanmış son sayısında “hukuk devleti” kavramının 255 kez geçmesi, dolayısıyla anayasal uyumsuzluklarda kavramın kullanılma sıklığı, ilkeye gösterilen özenin bir göstergesi olarak okunabilir.

Anayasa Mahkemesi’nin kararları yakın plandan incelendiğinde kayda geçmiş kararlarında “hukuk devleti” ilkesine sinmiş olan önemli bazı hukuki kavramların/ilkelerin izlerini sürmek de mümkündür: i) devletin yargı denetimine açık olması, ii) adalete uygun bir düzen sağlanması iii) insan hak-

larına saygılı olunması, iv) hukuka uygun davranılması, v) yönetilenlere hukuk güvenliği sağlanması.

Hukuk devleti bağlantılı kararlardan çıkan kavramlardan/ilkelerden her biri ayrı ayrı önemli olmakla birlikte, çalışmayla yakın ilgisi bakımından ve Anayasa Mahkemesi'nin hukuk devletinin ön koşulu saydığı "hukuk güvenliği" vurgulu kavram üzerinde biraz daha ayrıntılı olarak durmakta yarar vardır.

1.3. Hukuk Güvenliği

Dar anlamda "kamu otoriteleriyle ilişkilerinde kişilerin güven duygusu içinde olmaları" anlamına gelen hukuk güvenliği kavramının geniş yorumu; "normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını" (AYMK, 2011: 120) ve "hukuk düzeninin korunması altındaki hakların elde edebilmesi için her türlü önlemin alınmasını" anlatmaktadır (AYMK, 2011: 618).

Hukuk devleti ilkesine yedirilen hukuk güvenliği kavramı, Anayasa Mahkemesi kararlarında "kazanılmış hak" kavramıyla ayrıca genişletilmiştir. Buna göre, kazanılmış haklara saygı ilkesi, hukuk devletinin bir unsuru olarak hukuk güvenliğini sağlamaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesine göre kazanılmış hakların tanınması ve korunması hukuk devletinin uyması gereken temel bir kuraldır. (Çağlayan, 1998: 48).

Hukuk güvenliği ile hukuk devletinin reel olarak karşılaştığı yegâne alanın yargı yeri ve dolayısıyla yargı kararları olması, adil yargılanma hakkıyla kavramlar arasında ilişki olduğu görüşünü ortaya çıkarmaktadır (Öndül, 2010). Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde yer alan "adil yargılama hakkı", yargılama sonucunda verilmiş kararların hukuki ve fiili sonuçlarından yararlanmayı da içermektedir (Ertuğrul, 2005: 82). Dolayısıyla kazanılmış hakkın tanınmaması demek olan yargı kararlarının uygulanmaması, hukuk devleti ilkesiyle birlikte hukuk güvenliğinin ihlalinin yanı sıra adil yargılama hakkının da ihlali anlamına gelmektedir.

Liberal devlet teorisinin en temel siyasal söylemlerinden biri olan "hukuk devleti" idealinin tarihlendiği siyasal ve hukuksal dönüşüm süreci dik-kate alındığında, devletin kural koyması ve fakat kendi koyduğu kurallara uymaması, ilk bakışta hukuksal-yönetimsel düzlemde yüzyıllar sonra önemli oranda kendi karşıtına dönüştüğünün ifadesi olarak okunabilir; ya da en azından ortada kurallar toplamı bulunmakla birlikte hukuk devletinden söz

etmenin imkânı olmayacaktır. Bu yönlü bir geriye gidiş, son tablilde, hukuk devleti söylemiyle tarih sahnesine çıkmış olan liberal devlet anlayışı açısından önemli bir meşruiyet sorunu olarak ortaya çıkmaktadır.

2. YARGI KARARLARINA UYMA ZORUNLULUĞU VE HUKUKİ DAYANAKLAR

1982 Anayasası'nın "yargı yetkisi"ni düzenleyen 9. maddesi ile yargıya ilişkin genel hükümlerinin yer aldığı 138, 139, 140, 141 ve 142. maddeleri, adli-idari yargı ayrımı gözetmeksizin anayasanın değiştirilemez hükümleri arasında yer alan "hukuk devleti" ilkesiyle uyumlu düzenlemeler yapmıştır. Zira 138. maddenin son paragrafında "yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez" diyerek, hukuk devleti ilkesine uygun bir içerikle yargı düzenleri arasında bir ayrım gözetmemiştir⁴ (1982 Anayasası; Yıldırım, 2004). Anayasa'nın 125. maddesinde "idarenin her türlü işlem ve eyleminin yargı denetimine tabi olduğu"nun belirtilmesi, hukuk devleti ve unsurlarının anayasal düzeyde güvence altına alındığını göstermektedir (Çağlayan, 1998: 52). "Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü" başlığını taşıyan 11. maddesinde ise, "anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır" düzenlemesine yer vererek, öncelikle anayasadan kaynaklanan düzenlemelerin herkesi bağladığı vurgulanmıştır.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun (İYUK), 28. maddesinde "Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez" denilerek, Anayasa ve hukuk devleti ilkesiyle uyumlu bir düzenleme yapılmıştır. Bahsi geçen kanun maddesinin 3. paragrafında, "Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleri kararlarına göre işlem tesis edil-

⁴ İdarenin yargısal denetimini düzenleyen İYUK'nun 125. maddesinde, "yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı veremez" diyerek, idari yargının sınırından söz etmiş ve idare mahkemelerinin yerindelik denetimi yapamayacağı açıkça düzenlenmiştir.

meyen veya eylemde bulunulmayan hallerde idare aleyhine Danıştay ve ilgili idari mahkemede maddi ve manevi tazminat davası” açılabileceği; 4. Paragrafta ise, “mahkeme kararlarının otuz gün içinde kamu görevlilerince kasten yerine getirilmemesi halinde ilgili idare aleyhine dava açabileceği gibi, kararı yerine getirmeyen kamu görevlisi aleyhine de tazminat davası açılabileceği” hüküm altına alınmıştır. Zira idarenin mahkeme kararlarına gecikmeksizin ve aynen uyması, hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir. Anayasa’da ve ilgili kanun maddesinde kuralların derhal uygulanması ilkesi benimsenmiş olup her durumda bu sürenin otuz günle sınırlı olduğu düzenlenmiştir.

Anayasa’nın ve İdari Yargılama Usul Kanunu’nun yukarıdaki maddelerinden anlaşıldığı gibi “mahkeme kararlarının yerine getirilmemesi ve yerine getirilmesinin geciktirilmesi hukuken mümkün olmadığı” (Danıştay, 2007) gibi, kamu görevlileri açısından “görevi kötüye kullanma”, “görevi ihmal”⁵ ve “eziyet”⁶ suçları oluşabilecek; ve dolayısıyla cezai sorumluluk doğurabilecek bir hukuki aykırılık söz konusu olmaktadır (Yıldırım, 2004; Karahanoğulları, 2005).

Sonuçta, yargı kararlarına idarenin uymaması, anayasal düzenin temel niteliklerinden biri olan hukuk devleti anlayışının aşınması/değersizleşmesi anlamına geleceği için sorun, basit bir hukuki sorundan daha fazladır. Ne var ki, yargı kararlarına karşı kayıtsızlık meselesi, özelleştirmelerle başlayan⁷ ve taşeronlaşmayla devam eden ve giderek yaygınlaşan bir eğilim içerisindedir. Çalışmanın bu aşaması, bahsedilen bu eğilim hakkında önemli bazı ipuçları sunmaya çalışacaktır.

3. KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN ALT İŞVEREN İLİŞKİSİNDE MUVAZAA

2013 TÜİK verilerine göre (Haber Bülteni, 2013), ücretli ve yevmiyeli çalışanların yüzde onundan daha fazlasını oluşturan taşeron işçi sayısının iki milyona yaklaştığı tahmin edilmekte ve önümüzdeki yıllarda bu sayının

⁵ “Keyfi muamele” suçu da yukarıda sayılan suçlara ek olarak eski TCK’nda düzenlenmişti (Yıldırım, 2004: 10).

⁶ 5237 sayılı TCK’nun 94. maddesinin birinci paragrafı, “Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan on iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur” diyerek, işkence suçunun cezasını düzenlemiştir. Altay (TY) makalesinde yargı kararlarını uygulanmamanın işkence suçunu işlemek anlamına geldiğini “eziyet” kavramsallaştırması ile ikame ederek tartışmaktadır.

⁷ Ertuğrul (2005), 1994-1998 yılları arasında özelleştirmelere karşı açılmış, sonuçlanmış ve idarenin uymadığı yüzlerce yargı kararları olduğundan bahsetmektedir.

artacağı öngörülmektedir (Star, 2013; Zaman, 2013). Taşeronlaşmadan ve uygulamalarından kaynaklanan sorunlardan olsa gerek, bu öngörü, sendikalar⁸ daha çok hükümeti tedirgin etmekte ve uygulamadan kaynaklanan sorunları önleyici müdahale olanakları yaratmak üzere Bakanlık düzeyinde sorun yasal planda ele alınmak istenmektedir. Bakanlığın “yeni taşeron plan tasarısı”na sonuç kısmında yeniden dönülecek; ancak tasarıyla amaçlananın ne olduğu, tartışılacak konu bağlamında önem arz ettiğinden burada tasarı planını kısaca paylaşmakta yarar vardır.

Taşeron iş ilişkisi, İş Kanunu’nun ikinci maddesinde alt işveren terimiyle karşılanarak şu şekilde düzenlenmiştir: “Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin **yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde** iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir.”⁹ Alt işveren ilişkisinde düzenlemeye içerilen altı çizili unsurların bir arada bulunmaması, asıl işveren-alt işveren ilişkisinde hukuki açıdan muvazaa (danışıklılık-kanuna karşı hile) olarak kabul edilmektedir. Muvazaalı işlemin hukuki düzlemdeki etkisi ise alt işverenin işçilerinin başından itibaren asıl işverenin işçileri sayılmaları ve geçmişe dönük hak doğurucu bazı sonuçlar yaratmasıdır.

Alt işveren ilişkisinin yukarıdaki gibi düzenlenmesi ve yargı yerlerince bugüne kadar birçok muvazaa kararının verilmiş olması, taşeron meselesini Bakanlığın gündemine getirmiştir. Alt işveren ilişkisinin Bakanlığın gündemine yeniden gelmesi, bir bakıma, uygulamadan kaynaklanan¹⁰ sorunların dayatmasının bir sonucudur, denebilir. Anlaşıldığı kadarıyla Bakanlık, bu sorunu normalleştirmek için “asıl işte taşeron çalıştırılmasına olanak sağlayacak” yeni bir tanım ile düzenleme yapmayı planlamaktadır (Çelik, 2013).

⁸ Haziran 2013’te Tunceli’de düzenlenen “Taşeron İşçi Kurultayı”nda sendikaların “bir dönem taşeron işçileri rakip olarak görmeleri nedeniyle uzun süre onlara ve örgütlenmelerine kayıtsız kaldıklarını” ikrar etmeleri, taşeron işçi-sendika ilişkisi bakımından önemli bir anekdot olarak kaydedilebilir. Zira bugün çalışma yaşamının en güvencesiz, kuralsız ve düşük ücretle çalıştırılan bu kesimlerinin uzun süre sendikaların görüş açısından doğru algılanmamaları analize muhtaç bir konudur.

⁹ Vurgu bana ait (abç)

¹⁰ “Uygulamadan kaynaklanan sorunlar” ifadesi, zımnen taşeronluğun kendisinin bizzat sorunlu olmadığı anlamına gelmemelidir. Aksine, esnek emek piyasasının en sorunlu alanlarından biri olduğu alan yazın incelendiğinde anlaşılacaktır. Örneğin Yücesan-Özdemir’in (2010) taşeronluğu “despotik bir emek rejimi” olarak nitelediği önemli makalesi, bu bağlama ışık tutmak üzere incelenebilir.

Karayolları Genel Müdürlüğüne bağlı işyerlerinde farklı taşeron firmalara bağlı olarak çalıştırılan ve yargı yerlerinde iş ilişkilerinde muvazaaa tespit edilen 6871 işçinin hukuk mücadelesi ve bekleyişi, Bakanlığın önlem almak istediği bu eksende gelişmiştir.

3.1. Yargısal Sürecin Çerçevesi ve Gelişimi

Karayolları Genel Müdürlüğü'ne karşı Ankara 10. İş Mahkemesi'nde 06 Ekim 2010 tarihinde açılan dava ve dava dilekçesinde dile getirilen gerekçeler, muvazaalı ilişkiler hakkında önemli ipuçları vermektedir. Davacı adına vekili tarafından mahkemeye sunulan "tespit" ve "alacak" davasının gerekçesi ile talebi şu şekilde mahkeme kayıtlarına geçirilmiştir: "(...) Davalı kuruma işçi alınmayarak kurumun asli görevinin çeşitli firmalardan hizmet alımı adı altında işçi temin edilerek yerine getirildiğini, kurumca yüklenici firmalara işçi isim listeleri verilerek bu işçilerin çalıştırılacağını söylendiğini, işin yürütümü için her türlü araç gereç ve donanımın kurumca sağlandığını, işin yürütümü sırasındaki talimatların kurumca verildiğini, puantaj cetvellerinin ve izin cetvellerinin kurumca tutulduğunu, çalışanlara kurumca kimlik belgesi verildiğini, zaman içerisinde yükleniciler değişmesine karşın aynı işçilerle işin yürütüldüğünü, yüklenicinin sadece SGK bildirgelelerini verdiğini, usulü prosedürleri yerine getirdiğini, çalışan işçilerin yükleniciyi, yüklenicinin de çalışan işçileri tanımadığını, yüklenicilere hizmet alım yoluyla kar payı verilmesinin kamu zararına yol açtığını, bu çalışma sisteminin muvazaalı olduğunu ve baştan beri davalı kurum işçisi sayılmalarının gerektiği (...)".

Ankara 10. İş mahkemesi, 30 Aralık 2011 tarihinde "davacının davasını kabul" ve "davacının baştan beri davalı Karayolları Genel Müdürlüğü'nün işçisi olduğunu tespit" ile hükmü karara bağlamıştır.

10. İş Mahkemesinin verdiği hüküm, süresi içerisinde davalı vekili tarafından temyiz edilmiş; incelemeyi evraklar üzerinden yapan Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, iş mahkemesinin kararını 12 Haziran 2012 tarihinde (2012/20821 K) oybirliği ile onamıştır.

Yargıtay'ın onama kararından önce Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, yargı kararını uygulamak amacıyla 8761 işçi kadrosu için Maliye Bakanlığı'ndan 26 Mart 2012 tarih ve 00478 sayılı yazısı ile "kullanım izni" talep etmiş; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'nın ilgili talebini Maliye Bakanlığı yasal süresinde cevaplamamak suretiyle "zımnen

red”detmiş; bunun üzerine Ankara 9. İdare Mahkemesi’ne “kadro vermeme işleminin iptali” istemiyle yeniden dava açılmıştır.

Dava dosyasını inceleyen 9. İdare Mahkemesi, yaklaşık üç yıldır devam eden hukuki süreç hakkında önemli bazı ayrıntılara gönderme yaparak karar metninde şunlara yer vermiştir: “Dava dosyasının incelenmesinden; (...) Karayolları Genel Müdürlüğü ile görüşteki işveren yüklenici firmalar arasındaki ilişkiler muvazaalı olduğundan, davacıların baştan itibaren davalı Karayolları Genel Müdürlüğü’nün işçisi sayılmaları gerektiğinin tespiti, davacıların sendika üyeliklerinin işveren Genel Müdürlüğe bildirildiği tarihten itibaren Genel Müdürlükle müvekkil sendika arasında bağlanmış bulunan 13. Dönem Toplu İş Sözleşmesi’nden doğan her türlü ücret alacakları ile davacılarla fiilen ödenen ücretler arasındaki fark ücretlerinin tahsili talebiyle açılan toplam 5939 dava sonucunda; (...) davalı Karayolları Genel Müdürlüğü ile yüklenici firmalar arasındaki sözleşme ilişkisi muvazaalı olduğundan, davacının ilk işe giriş tarihinden itibaren davalı Karayolları Genel Müdürlüğü işçisi olduğunun tespitine ve 13. Dönem Toplu İş Sözleşmesinden kaynaklı yevmiye fark alacağının tahsiline karar verildiği, ayrıca (...) aynı usulde hizmet alım yoluyla işçi olarak çalışmakta iken yüklenici firma ile yapılan sözleşmenin sona ermesi üzerine yüklenici tarafından iş akdi feshedilen işçiler adına; (...) davalar açıldığı, bu davaların mahkemece; ‘davanın kabulüne, feshin geçersizliğine ve davacının Karayolları Genel Müdürlüğündeki işine iadesine’ karar verildiği, verilen bu karar üzerine, mahkemelerce Karayolları Genel Müdürlüğü’nün işçisi olduğu tespit edilen bu işçilerin işten çıkarılması halinde yaklaşık 674.936.374 TL tazminat ödemesi durumunda kalınacağından, kamu hizmetinin aksamadan yürütülmesi ve maliyet açısından uygun çözüm olduğu gerekçesiyle bahsi geçen işçiler için kadro ihdas talebinde bulunulduğu, bu talebe davalı idarece cevap verilmeyerek zımnen reddedilmesi üzerine bakılan davanın açıldığı (...) dava konusu işlemin iptaline (...)”

Kararın tebliğini izleyen günden itibaren 30 gün içerisinde Danıştay’a temyiz yolu açık olmak üzere, 11 Nisan 2013 tarihinde işlemin iptaline oybirliğiyle karar verilmiştir. Her ne kadar, 9. İdare Mahkemesi kararından sonra idarenin temyiz yolu açık olsa da¹¹; bu, kararın uygulanmasına engel değildir. Zira yukarıda verilen İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. Mad-

¹¹ Hukuki sürecin başından itibaren taraf vekillerinden biri olan Av. Muharrem Ulaş Değirmenci ile yapılan görüşmede karşı tarafın 9. İdare Mahkemesinin kararını temyiz ettiğini öğreniyoruz (28 Haziran 2013 tarihli telefon görüşmesi notu).

desinde yer alan düzenlemeden hatırlanacağı gibi, idare mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecbur olduğu ve bu sürenin hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemeyeceği, vurgulanmıştır. Ayrıca, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 52. maddesi, “teyiz veya itiraz yoluna başvurulmuş olması, hâkim, mahkeme veya Danıştay kararlarının yürütülmesini durdurmaz” diyerek mahkeme kararlarının gecikmesizin yerine getirilmesini emretmiştir. Dolayısıyla idare, bugüne kadar (Temmuz 2013) yargının verdiği kararlara birden fazla kez uymayarak anayasal düzenin temel niteliği olan hukuk devleti ilkesini defalarca ihlal etmiştir.

3.2. Alan Çalışmasının Yöntemi ve Alandan Notlar

Karayolları Bölge Müdürlüğü'ne bağlı Tunceli'deki “mağdur” işçilerin bir kısmıyla –toplam sayı 44- odak grup görüşmesi yöntemiyle, kendileriyle ilgili verilmiş olan yargı kararlarına rağmen idarenin kararlara uymaması sorunu hakkında konuşulmuş ve toplantıdan çıkan sonuçlar, nitel görüşme yöntemine uygun olarak analiz edilerek üç kategoride toparlanıp mahkeme kararlarına yansımayan bazı çıkarımlarla soruna alandan yansıyan “katkı” olarak aktarılmıştır.

13 Haziran 2013 günü Karayollarının cumhuriyet mahallesi yerleşkesinde mesai bitiminden sonra yirmi iki “eski” taşeron işçisinin (mahkeme kararıyla sabit) hazır bulunduğu bir ortamda sekiz işçiyle önceden hazırlanan on dört açık uçlu soru yardımıyla bir odak grup görüşmesi yapılmıştır. Bu görüşmede, kadrolu işçi olan sendika işyeri temsilcisi de kolaylaştırıcı olarak hazır bulunmuş ve görüşme yaklaşık bir saat sürmüştür.

Hukuki duruma ilişkin görüşler; karayollarında ilk taşeronlaşmanın 1998 yılında başladığını vurgulayarak on yıl çalışıp emekli olan arkadaşlarını da hatırlatan bir işçi, “daha ne kadar bekletecekler, emekli olup gitmemizi mi bekliyorlar, tüm hukuki yollar tükendi, yasal olan her şey tükendi, psikolojimiz bozuldu, ne olacaksa olsun artık, yasal olan her şeye razıyız” demiş; Şubat 2013'te “dertlerini ilgililere” anlatmak üzere topluca Ankara'ya gittiklerini ve orada bir televizyoncunun sorduğu bir soruya verdiği cevabı tekrarlayan diğer bir işçi, “kardeşim! eğer devletsen devletliğini yap, vatandaşını mağdur etme, eğer bu sorunu görmeyecek ve gerekeni yapmayacaksan ben senin vatandaşlığından istifa ediyorum” demiştir. Görüşmeye katılan bazı işçiler, hukuken gidilecek bir yer kalmamasına rağmen üye

oldukları sendikanın halen sessizce beklediğini ve bunu anlayamadıklarını “sendika nerede, ne yapıyor?” diye eleştirirken; diğer bir işçi, “sendika olmasaydı bu hukuki süreci bile başlatamayacak”larını “hukuki sürecin aslında devam” ettiğini ve “beklemeleri gerektiğini” sendikanın bu konudaki telkinlerini diğerlerine anlatmıştır.

Kayıplara İlişkin görüşler; 2013 yılının nisan ayında “yeni bir firmanın geldiğini” belirten işçiler, “kadrolu işçilerle aynı işi yapıyoruz ama biz karayolculara asgari ücret veriyorlar ‘beyazyolculara’¹² üç katını veriyorlar. Şimdi bu yeni gelen firma bizi tanımaz, biz onları tanımıyoruz. Eskiden olduğu gibi biz işimize devam ediyoruz. Bir taraftan firma değişiyor...” Bir diğer işçi, “hani mahkemeyi kazanmıştık! Niye yeni bir firma geldi, hiçbir şey olmamış gibi...” Bu esnada, sendika işyeri temsilcisi şu kısa bilgiyi aktarmaktadır: “Genel Müdürlükle görüştük. Topu hükümete attılar. 23 Haziranda 60 günlük süre doluyor. Bakanlıkla görüşülüyor...” Ancak, sendika işyeri temsilcisinin bu kısa açıklaması pek inandırıcı bulunmadığından, görüşmeye katılanlar ve diğerleri bu cevabı uğultuyla karşılamıştır.

Kayıplara İlişkin görüşler; en sert konuşmaların kayıplar ile ilgili soruların cevaplanması sırasında yapıldığını söylemek mümkündür. Dozer operatörü olduğunu söyleyen bir işçi, “bir kere fazla mesai diye bir şey vermiyorlar. Bu nisanda yeni gelen firma, ücretleri kesiyor. Asgari ücreti hesaba yatırıyorlar, mesela dozer operatörüyüm ben, 1200 lira alıyorum. Ama bu paranın 300 lirasını elden alıyorum. Oysa kadrolu bir işçinin maaşı 2400-2500 liradır” diye yakınmış; bir diğeri, “ikramiye, yıllık izin, fazla mesai... hiç biri yok bunların, sosyal etkinliklerden de yoksunuz. Ayrıca bizden yemek parası da kesiyorlar. Asgari ücretle çalışıyoruz bir de yemek parası ödüyoruz”, diyerek “neredeyse hiçbir sosyal haklarının olmadığını” sert bir üslupla ifade etmiştir. Bir başka işçi, “yanlış hatırlamıyorsam 2006 yılıydı, bir arkadaşımız kaza geçirdi ve öldü. Ne oldu şimdi onun haklarını kim ödeyecek” diyerek, sitemini dile getirmiştir.

Toplantıdan edinilen genel izlenime dayanarak bir çıkarım yapmak gerekirse; kadroya geçirilmeleri konusunda kesinleşmiş yargı kararı olmasına rağmen, işçiler, -umutsuz olmasalar da- başta idareye karşı güvensizdir. Sendikanın “biraz sabredin, bekleyin” telkinleri dolayısıyla da tedirgindirler. Yaklaşık üç yıl önce başlattıkları ve kazandırdıkları hukuk mücadelesi-

¹² Kendilerine “karayolcu” diyen işçiler, kendileriyle aynı işi yapan ve fakat kadrolu olarak çalışan diğer karayolu işçilerine kinaye ile “beyazyolcu” demektedirler (13 Haziran 2013 tarihli görüşme notlarından).

nin sonuçlarını -tüm kazanılmış haklarıyla birlikte- daha fazla zaman kaybetmeden artık görmek istiyorlar.

SONUÇ YERİNE

Anayasası'nda belirtildiği gibi Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinden biri hukuk devletiyse ve bu ilke gereği vatandaşlarına hukuk güvenliği sağlayarak yargı kararlarına idarenin “derhal” ve “aynen” uyması gerekiyorsa, işçinin sarf ettiği “vatandaşlıktan istifa ederim” cümlesi, bu yazının varabildiği sonuç bağlamında “devletin hukuk devleti olmaktan istifa etmesi” gerektiği önerisi ile ikame edilirse hakkaniyete uygun olacaktır. Zira yaklaşık üç yüz yıllık bir diskur üzerine bina edilen; Anayasa'da, Anayasa Mahkemesi kararlarında, farklı kanunlarda ve diğer bir dizi mevzuat hükümüyle tekrarlanan hukuk devleti anlayışı, yukarıda değinilen yargı süreci özelinde alenen ihlal edilmektedir.

Mevcut hukuki zedelenmenin idare katında “hukuk devleti anlayışının ihlali” olarak algılanmadığı, yeni alt işveren yasa tasarısı planından anlaşıl-maktadır. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, yukarıda mahkeme karar metninde atıf yapılan 00478 sayılı yazısında “karayolu bakım ve onarımı; yolun inşaat edildiği sahanın, yolun ve yol ile ilgili yapı ve tesislerin ilk yapıldıkları ve veya sonradan geliştirildikleri durumda tutulması, güvenli trafik akışının sağlanması Genel Müdürlüğümüzün kesintisiz yerine getirmesi gereken görevlerdendir. 2006 yılından itibaren kadrolu işçi personelin emekli olmasına rağmen yerlerine yeni kadro verilmemesi nedeniyle bu hizmetin yerine getirilebilmesi için hizmet alım yoluna gidilmiştir” diyerek, bir bakıma mahkeme kararlarının hukuka uygunluğunu da ikrar etmiştir.

Ne var ki, bir başka bakanlık, “asıl işlerin taşeronla devredilebilmesine imkân sağlayacak” bir düzenlemeyi meclis gündemine getirmek suretiyle hukuka aykırı bir başka süreci başlatmış bulunmaktadır. Bakanlığın önerisine göre yeni alt işveren tanımı şöyledir: “Bir işverenden, bir işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin asıl işin teknoloji veya uzmanlık gerektiren bölümlerinde ya da yardımcı işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçileri sadece o iş yerinde çalıştıran işverene alt işveren denir.” Yeni alt işveren tanımının önerildiği gibi yasalaşması durumunda, bu çalışmaya konu olan “hukuki uyumsuzluk”, “yargı süreci” ve “idarenin bu süreç karşısındaki kayıtsızlığı” bir daha oluşmayacaktır; zira “işin ve işlet-

menin gereği” olmaksızın asıl işler artık prosedürel bir sorun yaratmadan taşeronla verilebilecektir. Keza “teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren koşulu yasadan çıkarılıp; yerine “asıl işin teknoloji veya uzmanlık gerektiren bölümleri” başka herhangi bir koşula gerek kalmaksızın alt işverene verilmesi olanağı yaratılmaktadır. Kısacası, mevcut düzenlemede muvazaaya neden olabilecek unsurlar plan yasa tasarısıyla ortadan kaldırılarak kamuda (örneğin karayollarında) kadrolu elaman çalıştırılmaksızın alt işveren ilişkisiyle kamusal hizmet sunumunun sürdürülebilmesi olanaklı hale getirilecektir.

Anayasa Mahkemesi’nin yukarıda “hukuk güvenliği” vurgulu atıf yapılan kararı kısaca tekrar hatırlanacak olursa; normların öngörülebilir olması, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesi, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınması ve kişilere hukuk güvenliğinin sağlanması hukuk devletinin ön koşullarındandır, denilerek hukuk devleti anlayışının yargı kararlarına uymaktan daha fazlası olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, yargı yerlerinin önüne gitme riskini ortadan kaldıracak düzenlemeler yapmanın, hukuk devleti anlayışını gerçekleştirme anlamı taşımadığı mevzuata içerilmiş olan yukarıya aktarılan bilgilerden anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, hukuk devleti anlayışının gecikerek de olsa gerçekleşebilmesi için bu aşamada yapılabileceklerle ilişkin birkaç öneri sunmak gerekir (Karahanoğulları, 2005; Ertuğrul, 2005);

Danıştay Kanunu’nun Danıştay Başsavcısının Görevleri başlıklı 60. maddesinin üçüncü paragrafı, “Başsavcı her takvim yılı sonunda, işlerin durumu ve bunların yürütülmesinde aksaklık varsa sebepleri hakkında Danıştay Başkanlığı’na bir rapor verir ve alınmasını lüzumlu gördüğü idari tedbirleri bildirir” düzenlemesiyle, idari yargı kararlarının uygulanması konusundaki sorunlar çerçevesinde yetkilendirilmiştir. Dahası, 60. maddedeki sorumluluğu gereği, Danıştay Başsavcılığı’na suç duyurusunda bulunabilmenin olanaklı olduğu da açıktır.

Ayrıca, yargı kararlarına uyulmaması sebebiyle doğan suç şüphelerini, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 279. maddesinde¹³ yer alan “kamu görevlisinin suçu bildirmemesi” düzenlemesi gereği cumhuriyet savcılarında

¹³ Atıf yapılan madde, ilgili kanunda şöyle düzenlenmiştir: “Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

bildirmeleri de Danıştay Cumhuriyet Başsavcısı'nın kanuni yükümlülükleri arasında sayılabilir.

Yine, mahkeme kararlarına uygun işlem yapılmaması durumunda maddi ve manevi tazminat davası açılacağı İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. maddesinde düzenlendiği hatırlanmalıdır.

Son olarak, yargı kararlarından yararlanmanın "adil yargılanma hakkı"nın doğal bir sonucu olduğunun yukarıda vurgulandığı hatırlanacak olursa, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi yolunun açık olduğu sonucuna da varılabilir. Zira mahkemelerin verdikleri kararların hukuki ve fiili etkisinden bahsedilemiyorsa adil yargılamadan bahsedilemeyeceği de açıktır.

KAYNAKÇA

ALTAY, Ali (TY) "İdari Yargı Kararlarını Hiç Uygulamamak, Muvazaalı Uygulamak Ya da İdari Yargı Kararlarını Etkisizleştirmek Görevi Kötüye Kullanmak Suçunu Değil, "Eziyet-} İşkence" Suçunu Oluşturur." <http://www.ankarabarusu.org.tr/Dosyalar/yie/eziyet.pdf> (01.05.2013).

ANAYASA Mahkemesi Kararlar Dergisi (1992), Sayı: 1, 2. Basım, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

ANAYASA Mahkemesi Kararlar Dergisi (1996), Cilt 1, Sayı 31, Ankara.

ANAYASA Mahkemesi Kararlar Dergisi (2011) Cilt 1, sayı 48, Ankara.

ALİEFENDİOĞLU, Yılmaz (2001) "Hukuk-Hukukun Üstünlüğü-Hukuk Devleti" *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı: 2, s. 29-68.

AĞAOĞULLARI, Mehmet Ali ve Köker, Levent (2000) *Kral-Devlet ya da Ölümlü Tanrı*, İmge Kitapevi, Ankara.

BARTOL, Wladimir (2009) *Fedailerin Kalesi Alamut*, Çev. Atilla Dirim, Yurt Kitap-Yayın, Ankara

ÇAĞLAR, Bakır (1998) "Politika'da Hukuk Devleti Anlayışının Yeri ve Önemi", *İnsan Hakları Yılı 1997-1998*, s. 11-21.

ÇAĞLAYAN, Ramazan (1998) "Anayasa Mahkemesi Kararlarında Hukuk Devleti İlkesi" http://www.erzincan.edu.tr/birim/HukukDergi/makale/1998_3.pdf (01.05.2013).

ÇELİK, Aziz (2013) "10 Soruda Taşeron Dosyası: "Taşeron Cumhuriyeti Müjdesi!", <http://t24.com.tr/yazi/10-soruda-taseron-dosyasi-taseron-cumhuriyeti-mujdesi/6522> (28.05.2013).

Yargı Kararları Karşısında İdarenin Kayıtsızlığı Sorunu Üzerine

DANIŞTAY Dergisi (2007) <http://www.danistay.gov.tr/dergiler/118.pdf> (25.05.2013).

ERTUĞRUL, N. İlater (2005) "Özelleştirmede Uygulanmayan Yargı Kararları ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Başvuru Hakkı", *Mülkiye*, Cilt: XXIX, Sayı: 249, s. 73-88.

GÖZLER, Kemal (2011) *Anayasa Hukuku*, Ekin Yayınları, Bursa.

HUBER, Ernst Rudolf (1970) "Modern Endüstri Toplumunda Hukuk Devleti ve Sosyal Devlet", Çev. Tuğrul Ansay, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı: 27, s. 27-51.

KARAHANOĞULLARI, Onur (2005) "İdari Yargı Kararlarının Uygulanmaması Sorununa Danıştay Başsavcılığının Müdahale Olanakları", *Mülkiye*, Cilt: XXIX, Sayı: 249, s.89-95.

ÖNDÜL, Hüsnü (2010) "Hukuk Güvenliği Var mı?", http://www.evrensel.net/v2/haber.php?haber_id=67556 (24.06.2013).

ÖZCAN, M. Tevfik (2006) "Hukuk Devleti: Modern Toplumun Hukuk Aracılığıyla siyasal Meşruiyeti", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 64, No:2, s. 119-144.

RAWLS, John (1994) *A Theory of Justice*, Harvard University Press, Cambridge. http://books.google.com.tr/books/about/A_Theory_of_Justice.html?id=vcVEPc30ut0C&redir_esc=y (01.05.2013).

RAZ, Joseph (2002) *The Authority of Law*, Oxford University Press, Oxford. http://books.google.com.tr/books/about/The_authority_of_law.html?id=_fbXIqz5p_gC (01.05.2013).

SANCAR, Mithat (1996) "Hukuk Devleti: Kavramsal Bir Çerçeve, *Birikim Dergisi*, Sayı:82, s. 35-43.

STAR Gazetesi (2013) "1.7 Milyon Olan Taşeron İşçiye Beş Ayrı Süper Koruma", <http://haber.stargazete.com/ekonomi/17-milyon-taseron-isciye-bes-ayri-super-koruma/haber-745130> (25.06.2013).

TUİK Haber Bülteni <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13532> (25.06.2013).

YILDIRIM, Turan (2004) "Yargı Kararlarının Uygulanmaması Sorunu" *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, vol. 1, No: 1, s. 1-12.

YÜCESAN-Özdemir, Gamze (2010) "Despotik Bir Emek Rejimi Olarak Taşeron Çalışma", *Çalışma Toplum*, (4), s.35-50.

ZAMAN Gazetesi (2013) "Taşeron İşçiye Müjdeli Haber", http://www.zaman.com.tr/ekonomi_taseron-isciye-mujdeli-haber_2045011.html (25.06.2013).

ZAMAN Gazetesi (2013) "Taşeron İşçi Sayısı 10 yılda 4 Kat Arttı", http://www.zaman.com.tr/ekonomi_taseron-isci-sayisi-10-yilda-4-kat-artti_2007669.html (25.06.2013).